



15.01.2019

Dnro 153/61/18

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: HE 231/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Valtakunnansyyttäjänvirasto lausuu esityksestä niiltä osin, kun katsoo sillä voivan olla merkittävämpää käytännön vaikutusta syyttäjän toiminnan kannalta.

Rikoslakiin esitetyillä muutoksilla on vaikutusta erityisesti sellaisten tekojen rikosoikeudelliseen käsittelyyn, joilla loukataan Euroopan unionin taloudellisia etuja ja joiden suojaksi Suomessa säädetään rikoslain 29 luvussa arvonlisäveroon kohdistuvasta veropetoksesta ja avustuspetoksesta, rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentissa petoksesta, rikoslain 32 luvussa rahanpesurikoksista ja rikoslain 40 luvussa eräistä virkariikoksista osin kuin ne liittyvät ensin mainittuihin esirikoksiin.

Euroopan unionin taloudellisia etuja loukkaavia avustuspetoksia Suomessa on tuomioistuimissa käsitelty vuosittain vain joitakin. Sen sijaa arvonlisäveroon liittyviä veropetoksia syyttäjät hoitavat runsaasti. Nykyisin voimassa olevan rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdan määritelmäsäännös ei kuitenkaan kata arvonlisäveroa.

Tulevaisuudessa direktiiviin perustuvat ehdotetut rikoslain muutokset vaikuttavat erityisesti suomalaisten viranomaisten toimivaltaan, kun Suomen kansalainen on tehnyt direktiivissä tarkoitetun rikoksen toisessa maassa (kaksoisrangaistavuuden vaatimus) ja syyttäjän mahdollisuuden vaatia yhteisösakkoa oikeushenkilölle, jonka toiminnassa on syyllistytty arvonlisäveropetokseen. Nykyisin oikeushenkilön rangaistusvastuuta voidaan rikoslain 29 luvun 10 §:n perusteella soveltaa veropetoksiin, jotka kohdistuvat lähinnä tullimaksuihin. Säännöstä ei tietävästi ole käytännössä sovellettu.



15.01.2019

Dnro 153/61/18

Suomen rikosoikeuden soveltamisala (RL 1:11,9)

Esityksen mukaan rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momenttia muutettaisiin niin, että suomalaisten viranomaisten toimivaltaa laajennettaisiin Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemiin unionin taloudellisiin etuihin kohdistuviin tiettyihin tekoihin, vaikka niistä ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa. Säännös ehdotetaan toteutettavaksi viittaus-tekniikalla ja sen soveltamisalaan kuuluisivat direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavat petokset, joita käytännössä olisivat veropetokset (RL 29:1-2), avustuspetokset (RL 29:5-7a), rahanpesurikokset (RL 32:6-7) ja petokset (RL 36:1-2) sekä unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavat 4 artiklan 1-3 kohdassa tarkoitetut lahjuksen ottaminen ja antaminen sekä tahallinen varojen väärinkäyttö.

Säännöksen soveltamisalassa saattaisi olla esimerkiksi menettely, jossa suomalainen osallistuu ns. arvonnäverokarusellin toteuttamiseen veropetoksen tunnusmerkistön täyttävällä tavalla muualla kuin Suomessa ja teon seurauksena Suomessa tai muussa EU-jäsenvaltiossa vältettäisiin arvonnäveroa. Jos menettely ei olisi rangaistava tekomaan lain mukaan, siihen voitaisiin soveltaa Suomen lakia. Ehdotettu muutos on merkittävä, koska veropetossäännöksiä on perinteisesti pidetty soveltamisaltaan rajoitettuina. Soveltamisalan rajausta estää nykyisin veropetosrikosten tuomitsemisen muualla kuin siinä valtiossa, jonka verojärjestelmän vastainen teko on ollut eli valtiossa, jonka talousarvioon vältetty vero vaikuttaa.

Säännös mahdollistaisi myös sen, että suomalaisen ulkomailla tekemä rahanpesurikos voitaisiin käsitellä Suomessa Suomen lain perusteella, vaikka teko ei olisi tekopaikan lain mukaan rangaistava ja rahanpesun esirikos, joka on loukannut unionin taloudellisia etuja, on tehty muualla kuin Suomessa. Tällainen voisi tilanne olla esimerkiksi silloin, kun toisessa EU-jäsenvaltiossa tehdyllä EU:n varoihin kohdistuvalla petoksellä saatua rikoshyötyä pesee Suomen kansalainen EU:n ulkopuolisessa maassa. Tällöin suomalainen rahanpesijä voitaisiin tuomita Suomessa, vaikka teko ei olisi rangaistava tekomaassa.

Säännöstä sovellettaessa on kuitenkin muistettava, ettei esitutkintaa pääsääntöisesti saa aloittaa, kun kyseessä on rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettu teko, johon edellytetään valtakunnansyyttäjän syytemääräystä. Tuolloin syyttäjä päättää esitutkintalain 3 luvun 8 §:n mukaisesti esitutkinnan aloittamisesta.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää ehdotettua säännöstä kannatettavana, koska kaksoisrangaistavuusselvitysten hankkiminen voi käytännössä olla vaikeaa ja aikaa vievää.



15.01.2019

Dnro 153/61/18

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa edelleen, että vaikka ehdotettuun rikoslain 1 luvun 11 §:n 9 kohtaan on otettu viittaukset direktiiviin tarkoituksin, että kaksoisrangaistavuutta ei edellytetä, vaikka rikos ei kuuluisikaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa määriteltyyn direktiivin soveltamisalaan, viittaustekniikalla ei ehkä saavuteta tätä tavoitetta. Säännöksessä viitataan suoraan direktiivin 3 artiklan 2 kohtaan ja 4 artiklan 1-3 kohtaan tarkoituksin rajata direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa oleva direktiivin soveltamisrajoitus kansallisen säännöksen ulkopuolelle. Käytännössä tämä voi aiheuttaa soveltamisongelmia, koska 2 artiklan 2 kohdassa määritellään direktiivin soveltamisala arvonnisäveropetosten osalta siten, että sitä sovelletaan ainoastaan yhteiseen arvonnisäverojärjestelmään kohdistuviin vakaviin rikoksiin. Vakavia rikoksia direktiivin mukaan ovat vain tahalliset teot, joissa useamman jäsenvaltion alueella on aiheutettu vähintään 10 miljoonan euron kokonaisvahinko. Käytännön lainsoveltajalle on olennaisen tärkeää tietää, voidaanko kansallista säännöstä, jossa suoraan viitataan direktiiviin, soveltaa direktiivin nimennomaisen soveltamisalaa koskevan artiklan vastaisesti.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu (RL 29:10 ja RL 36:9)

Syyttäjä on velvollinen vaatimaan oikeushenkilölle yhteisösakkoa, jos sen edellytykset täyttyvät. Ehdotuksessa esitetään direktiivin mukaisesti oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentamista veropetoksiin ja törkeisiin veropetoksiin, jotka kohdistuvat arvonnisäveroon tai tulleeihin ja avustuspetoksiin sekä rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyyn tietojärjestelmäpetokseen ja unionin taloudellisiin etuihin kohdistuviin petoksiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaa ei ole rajattu rikoslain 29 luvun rikosten osalta, mutta rikoslain 36 luvun 1 ja 2 §:ssä säädettyyn petokseen oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelletaan vain, kun teot loukkaavat unionin taloudellisia etuja. Sääntely on toteutettu viittaustekniikalla, jossa viitataan direktiivin 3 artiklan 2 kohtaan. Petoksen osalta tämä ei aiheuta tulkinta ongelmia.

Arvonnisäveropetokset tehdään pääsääntöisesti yhteisöissä, joiden joukkoon kuuluvat tai tosiasiallista päätösvaltaa käyttävät osallistuvat veropetoksen tekemiseen tai ovat ainakin sen sallineet. Syyttäjän arvioitavaksi tulisi näin ollen tulevaisuudessa lukumääräisesti runsaasti asioita, joissa oikeushenkilön rangaistusvastuun edellytysten täyttyminen tulee harkittavaksi. Kun oikeuskäytäntö oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta on varsin ohutta ja koskee lähinnä työturvallisuusrikoksia, rangaistusvastuun alan laajennus voi kehittää merkittävästi oikeuskäytäntöä. Toisaalta arvonnisäveropetoksiin syyllistytään yleisesti yhteisöissä, jotka toimivat harmaassa taloudessa, jolloin yhteisösakon merkitys saattaa olla niiden mahdollisille kohteille vähäinen.



15.01.2019

Dnro 153/61/18

Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalan laajennus unionin taloudellisiin etuihin kohdistuviin rikoslain 36 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuihin petoksiin ja törkeisiin petokseen ei sen sijaan käytännössä merkitsisi olennaista muutosta, koska ko. petoksia on käytännössä varsin rajoitetusti.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää uudistusehdotusta kannatettavana.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Jukka Rappe

Valtionsyyttäjä

Ritva Sahavirta